

Подих буремних років

Спогади людей старшого покоління — живих учасників і свідків героїчної боротьби народу в буремні революційні роки — були і залишаються вичинним матеріалом для читача, особливо молодого. З цього погляду заслуговує на увагу і цешодавно надрукована книжка спогадів одного з найстаріших наших письменників Павла Ходченка «Випробування зрілості» («Радянський письменник», 1958).

Радянські читачі знають П. Ходченка як автора роману «Зростання», історичної повісті «Сорочинська трагедія», п'єси «Революція іде» та багатьох інших творів. Книга «Випробування зрілості» розповідає про хвилюючі події, що відбувалися на півдні України в 1917—1920-х роках.

Автор спогадів, тоді сільський учитель, потрапив на війну в 1914 році і там побачив, як солдати проливали кров за чужі інтереси. Виходець з наймитської родини, П. Ходченко був на боці учасників аграрних виступів ще в 1905—1907 рр., але остаточно зрозуміти вірний революційний шлях йому допомогли представники більшовицького підпілля.

У мемуарах письменник розповідає про свого першого ідейного наставника, мужнього більшовика-підпільника Степана Никифоровича Кондрашова. Працюючи муляром по селах Одещини і маючи тісний зв'язок з партійним центром міста Одеси, робітник С. Н. Кондрашов був зв'язаний вірною дружбою з вчителем П. Ходченком та сільськими активістами з селянської бідноти. Шкільна квартира вчителя була надійним місцем, де могли збиратися революційно настроєні однодумці Кондрашова.

Чимало місця приділяє П. Ходченко розповіді про першого голову Ново-Покровського виконавчого комітету Рад, більшовика, одеського робітника Івана Васильовича Волкова, члє полум'яне життя було по-злочинському обірване руками місцевих куркулів і німців-колоністів, та про першого голову

комнезаму Федора Кікота, по-звірячому забитого білогвардійцями дикою дивізією.

З теплим почуттям згадує автор і десятки простих людей, своїх односельчан, покликаних революцією до активної дії.

Запам'ятовуються образи сільських активістів — місцевого коваля Даривона Вітюка, селян-бідняків Герасима Завгороднього, Прокопа Кравченка, Миколи Тимошенка.

Із сторінок спогадів перед читачами постає і зловісне обличчя ватажка хуторян Васьки Вітюка, який разом з куркулями-колоністами готував злочинну розправу над активістами з селянської бідноти та представниками Радянської влади.

Значне місце приділяє П. Ходченко представникам тодішньої передової інтелігенції, таким, як вчителі Станков, Сухий, студент Ієромузо, що прагнули знайти своє місце в буремних, революційних подіях.

Найбільш привабливо намальовані письменником постаті вчительки Тетяни Петрівни Борисенкової, що віддала своє молоде життя за народну справу; образи мужніх солдатів революції — партизанів; фронтового побратима, українця з Добруджі Миколу Крюченка; сільських хлопців Степана Мирошніченка та Дмитра Шмакова.

Хвилюють і сторінки, де письменник розповідає про спробу створити разом з С. Н. Кондрашовим сільський партійний осередок.

Потомки назавжди збережуть у своїх серцях світлі образи перших борців за визволення трудящого люду від гніту експлуататорів. Книжка спогадів письменника П. Ходченка доносить до сучасного читача подих тих буремних років, відкриває перед ним кілька привабливих образів учасників революції, які під проводом Комуністичної партії боролися за владу Рад. Вона є живим схвальованим свідченням учасника тих славних революційних боїв.

П. ГАВРЮК.

Шекспір на українській сцені

Безсмертна спадщина Шекспіра займає помітне місце в репертуарі українського театру. Однак досі було в нас мало досліджень і розвідок про те, яку роль відігравала вона в розвитку театрального мистецтва на Україні, в зростанні майстерності наших акторів і режисерів.

З цього погляду викликає живий інтерес нарис І. Ваніної «Шекспір на українській сцені» (Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1958).

Сценічна історія шекспірівських п'єс на Україні пов'язана з безпосередньою історією українського театру. До творів Шекспіра звертався наш великий Кобзар, вони мали безперечний вплив на формування світогляду й літературної майстерності корифеїв української сцени та драматургії. Понад 150

років тому у Харкові було здійснено постановку «Гамлета» українською мовою.

Автор нарису крок за кроком простежує, як перекладали і ставили твори Шекспіра на Україні. Це допомагає розкрити перед читачем цікаві сторінки історії українського театру, його фундаторів та корифеїв. Так, ми довідуємося про Л. І. Млотковську — одну з перших актрис, якій пощастило зіграти Офелію і Гертруду, Гонерілю та багато інших шекспірівських образів.

Відомо, що в багатьох містах України грали в п'єсах Шекспіра і славнозвісні актори, такі, як Мочалов, Мальяні, Россі та інші. Ця обставина теж привернула увагу дослідників, зокрема цікаві сторінки, присвячені в книзі творчості славетного Олдіжа в шекспірівському репертуарі. Відомо ж, як реагу-

вав на цю гру Т. Г. Шевченко, який любив Шекспіра, багато його читав.

І. Ваніна в своєму нарисі знайомить читача і з численними роботами відомих істориків літератури та театру з тим, щоб повніше висвітлити розвиток театральної справи на Україні.

В нарисі показано, як видатні творці української літератури — Франко, Старицький, Федькович, Кривиницький та інші — популяризували творчість Шекспіра і разом з тим боролися проти всяких спроб подати Шекспіра у малохудожніх перекладах. (Йдеться про окремі місця з передмов Івана Франка, який завжди боровся за високу якість літературної майстерності, його критику перекладів, зроблених Кулішем).

В умовах царату Шекспіру не легко було пробиватися крізь цензурні загати. Але уже в перші повоєнні роки Шекспір чимдалі більше утверджується в репертуарі театрів України, і більшість визначних творів Шекспіра увійшли в актив українського радянського театру. Автор нариса досить докладно розкриває такі знаменні події в житті українського театру, як постановки п'єс «Макбет» (1920 р.), «Приборкання гострих» (1922 р.), «Отелло» (1925—1926 рр.).

Корифей українського театру П. Саксаганський з великим захопленням працював над постановою «Отелло». Про це з любов'ю згадують старі актори Б. Романицький, В. Любарт та інші.

Серед визначних майстрів сцени України нема такого актора, який би не вніс частку свого серця в зіграні ним ролі Шекспіра. Б. Романицький, І. Мар'яненко, В. Василько, Л. Гаккебуш, А. Бучма, Н. Ужвий, О. Сердюк, П. Натко — далеко не повний перелік імен, чия творчість знайшла своє висвітлення на сторінках нариса.

Автор не проходить і повз окремі помилки, а то й хибні трактовки окремих п'єс Шекспіра, які допускали деякі режисери, вдаючись до соціологізаторства, формалізму чи побутовізму.

Шкода, що в першій половині своєї праці автор здебільшого тільки інформує читача, спиняючись на окремих етапах у сценічному записі шекспірівської епідиди. Зате в другій половині ми вже бачимо докладніший аналіз режисерської та акторської майстерності значного загогу талановитих акторів.

І. Ваніна пробує визначити, якою мірою той чи інший митець розкривав глибоку суть шекспірівського твору. Дослідниця характеризує творчість Ю. Шумського, В. Добровольського, О. Осмаловської, І. Мілютенка та інших.

Великою подією в житті українського театру у повоєнний час було здійснення «Гамлета» у Львові (режисер Б. Тягно), в якому виявився неабиякий талант молодого артиста Я. Геласа.

Нарис докладно знайомить читача з плідною роботою Харківського, Дніпропетровського, Чернівецького та деяких інших театрів, де виростає нова плеяда талановитих акторів, здатних зіграти безсмертні твори Шекспіра.

Матвій ТАЛАЛАЄВСЬКИЙ.